

доступною мовою, без вчених термінів і не прилаштуючись до місцевої мови»¹⁾.
Ця праця підняла д. Петрова в очі начальства так, що коли виникло діло одеських професорів, то він уже, по їх проханню, виступив оборонцем їх пред вачальством...
Ми не будемо далі перелічувати всіх праць М. І. Петрова: бо їх дуже багато. На кожний рік їх припадає від 7 до 8, так що вже 20 років тому у його налічувалося їх до 200. Тепер же їх можна зазначити числом більш 300. І всі вони мають місцевий зміст. Напр.: «Значення Пушкіна в українській літературі», «Отношение поэзии Пушкина к Украин. жизни и поэзии», «О степени самобытности Украин. литературы», «Западно-русския политическія сочинения 16 в.», «Украинскій Сборникъ 17—18 ст.» (друж. в «Запискахъ Наук. Т.»), та інші.

Видатний твір ювіляра 1891 р. «Описание рукописей, хранящихся въ Киевѣ и другихъ книгохранилищахъ» завдає багато праці історикам та філологам. Академик А. Соболевський про неї пише: «значительный процент рукописей описанныхъ представляетъ нѣчто въ своемъ родѣ единственное».

Ми вже не кажемо про Академічний Музей—це улюблену дитину М. І. Він звернув увагу не тільки російських, але й закордонних вчених²⁾, в котрих де-які навівають (Терновський, Ковдаков, Грушевський, Зоден і ін.). Музей має відділи: архітектурний, скульптурний, іконописний і нумізматичний³⁾.

Всіх річей в музеї налічується більш 20 000. Вся увага і звага праця⁴⁾ М. І. Івановича звернула на себе увагу трохи не всіх вчених товариств в Росії, із яких 29 мають його своїм дійсним членом, в тому числі і «Українське Наук. товариство». Треба зазначити, що шан. ювіляр ще й досі не залишив літературно-наукової діяльності: на сторінках «Трудів академії» тепер друкується його, далеко ще не закінчений твір: «Українская художественная литература преимущественно драматическая 17 и 18 ст.», а в 1910 р. він вступив в число членів фундаторів київського товариства охорони пам'ятоків старовини і майбутнього археологічного інституту. В таких загальних речах постає перед нами поважна постать шановного ювіляра, могутнього працюючого наука. Мимо волі робиться якесь соромно за того ревізора, що міг в своїм урядовим відділі тільки іронічно підірвати «маститість» проф. Петрова, побачивши її у вимові слова «роман» замість «роман», і не забачивши справжньої «маститости». Нехай же та праця шановного ювіляра, що здалась такою нікчемною

для архирей, ще довго довго не приймається на користь історичної науки і громадянства. Для нас же українців хай постать ювіляра служить добрим зразком того, як треба, люблячи Україну, для неї працювати.
1910 р. Туб—ий.

Ювілей М. Сумцова.

Микола Федорович Сумцов відмовився від гучного святкування свого 35-літнього ювілею. Але Студентська Українська Громада у Харкові рішила вшанувати шановного професора, який зробив дуже багато для українців, особливо в останні п'ять років, і який є почесним членом «Громади». На ознаку пошани від громади послано привітання Миколі Федоровичу такого змісту:

«Високошановний і дорогий Микола Хведорович! Сьогодні ми на 35-літній Вашій науковій праці на користь всесвітньої культури і особливо на користь нашого рідного народу, серед которого такі великі особи, як Ви, наш Вищошановний професоре, будуть пам'ятні ввіки вічні.

Тридцять п'ять років Ви несете у своїх сильних руках світло науки для дорогого і рідного нам з Вами народу, і це світло не одному і не двом показувало і буде довго показувати рідний шлях культурної праці на користь тому ж таки рідному люду.

Ваші наукові праці захоплювали собою широким науковим полем, починаючи з простого народного слова і кінчаючи великими літературними й науковими працями, від початку культурних людських форм і до науково-культурної потреби теперішнього життя.

Але за всіх Ваших цінних праць особливо дорогої для нас Ваші дослідження над культурним українським життям, над ляхом і рідною мовою люду. Ваші праці над українським словом звернули увагу багатьох учених на красу, силу, і значення української словесності; своєю працею Ви показали, що і український народ не безбаченко, що і він має великі скарби, які можуть підняти його до рівня з іншими культурними народами, які мають в собі наукову силу захистити його інтереси перед культурними ворогами. Ваша праця велика для нас українців... Ми її знаємо, бо частини цієї праці були свідками.

Ще довго будемо ми пам'ятати осінній семестр 1907 року, коли Ви, дорогий наш професоре, одним із перших заговорили в університетській кафедрі нашим рідним українським словом. Це було для нас свято велике, якого ми в Вами довго чекали. Та вороги українського культурного життя звинщили те свято велике.

Але Ви після цього не падали духом і дали нам рідне друковане слово, яке знову вселяє в нас надію, що прийде той бажанний час, коли знову почуєм од Вас рідну мову в вищому храмі науки, коли про наше слово, літературу, історію і взагалі нашу рідну культуру, як і про життя інших щасливих народів, заговорять в університетській кафедрі.

Ми віримо, що скоро вже прийде

той час, коли помчатить в цьому ділі і

Чайці небові,
Що вивела діток при битій дорозі,⁵⁾
пошастить тій «чайці небові», для котрої Ви стільки попрацювали.
«Український народ, як горюх при дорозі,—хто не йде, то скубе»—сказали Ви дійсну правду і завше захищайте його від тих злощичів, що скубуть його вояди.

За все це ми—студентська українська громада у Харкові—з великою радістю в цей великий для нас день приносимо Вам щирю подяку і своє щире вітання з великим бажаням святкувати це багато Ваших ослavnих ювілеїв.

Ми дякуємо Вас, дорогий наш професоре і почесний член «Громади», за те, що Ви в сумний час для українського життя не покинули свого рідного люду, як робили це інші, а лишлись працювати на рідному незораному полі, для якого такі люде, як Ви, далеко дорожчі, ніж для інших націй, котрі вже вибились на широку дорозу.

Прійміть же від нас, високошановний професоре, щирю подяку за Вашу працю, щире вітання з великим днем і бажаням пережити таких днів ще багато».

ПО РОСІІ.

— Селяно по потьшних. Бежецьке, дверської губернії, повітве земське зібрання прийняло доклад управи про введення в десять земських школах науки військової муштри і гімнастики, одпустивши гроші на жалування фельдфебелям і унтер-офіцерам, що навчатимуть гімнастики. На це деякі гласні селяне зауважили, що досить обмежитися навчанням одної гімнастики, навчати ж строю не бажано. Не бажано також і допускати до навчання фельдфебелів. Селянам гласним одповів інспектор народних шкіл, скававши: «На то є приказ». Зібрання постановило прохати міністерство одпустити 1.200 карб. на вивчення військового строю ще в 20-х школах повіту. (У. Р.)

— Конфіскування книжок. Конфіскування книжок по земських бібліотеках військової губернії все поширюється, набираючи характеру спустошення, каже «Вятская Рѣчь». Надто працює в цьому напрямкові мажмижська земська управа, де член управи Короткіх конфіскував в бібліотек всі твори священника Петрова, всі видання «Донской Рѣчи», а також всі книги самих невнятних оповідань. Про твори Л. Толстого й говорять нічого. Навіть «Кавказскій плѣнник» понав в крамольні книги. Тепер в бібліотеках лишилось трошки казок, трохи по медицині, трохи по селянському господарству. (Р. В.)

— Штраф депутатаві. В Вобруйську сесія судової палати розглядала справу двох селян і єврея, яких обвинувачували поміщик—депутат думи Ванькович в підбурюванні людей до земельних розорухів. На суд Ванькович не явився. Оборонець підсудних потребував, щоб неявку Ваньковича вважали неважкою, бо він сам довіс на селян. Палата погодилась з обо-

ронцем і оштрафувала Ваньковича на 25 карб. (Р. С.)

У ПОЛЬЩІ.

— Ченстоховські події. Олена Крижановська призналась, що їй відомо було, що Дамазія хоче вбити її чоловіка. Дамазія, на допитах, плаче, вдаючи, що він нічого не розуміє. Лікарі визнавали його здоровим. Краковська і русока поліція оглянула весь шлях, яким втік Дамазія Мадох в Ченстохова до Тржебіні. Через австрійську границю перевели його контрабандисти. Там вони зайшли з Дамазієм в хату Стахури. Підчас обіду Дамазія, після кількох чарок горілки, почав оповідає, що він політичний злочинець і втік од преслідування уряду з Литви. Жінка Стахури дуже захопилася тим оповіданням і поцілувала Дамазія в руку, за що він подарував їй три рублі. На питання куди він поїде, Мадох одповів, що поїде в Італію, бо в Швейцарії багато шпигів. Контрабандисти, що перевели Мадох, а також ввізник, що довіз його до кордону, арештовані. (Р. С.)

Поховон С. А. Муромцева.

7 го октября поховали С. А. Муромцева. В цей день з 7 години ранку по всіх вулицях, що ведуть до дому, де жив покійний—стояли застави з студентів. Пропускали тільки делегації, депутатів, професорів і журналістів. Безперестану плавозять нові вінки і розставляють їх вздовж стін проїзду. Поліції мало. В 8 години почали сходиться депутати. Вулиці заповнилися людом. Пройшли діти з гілочками в руках. Прибули з вакзалу депутати Думи. Милоков встав од інших і жандарі чомусь не хочуть його пропустити в двір. Заява, що він член Думи, нічого не пособила. Виручили студенти розпорядчики. На квартирі одслужили останню панакхиду. Попрощалися. Процесія виходить з квартири. Попереду студенти з вінками. Труну виносить товариші покійного по першій Думі—Родічев, Ледницький, Іванський і Котляревський. Віко несе молоді. Тройний ланцуг студентів оточує сесью і близьких. Процесія виходить на вулицю і там вирівнюється. Відкривається чудова картина. На Срітєнському бульварові море людей. Балкони і покривлі повні народу. Попереду процесії по парі підводи з квітками, вінками і катафалка. За ними гуртки по 25 душ йдуть депутати. Перед труною Набоков і Милоков. За труною гурт перводумців і сесія. Три студентських хори співають по черзі. Перший раз зупинились біля Тургеніського читальні. Процесія звертає на Масницьку. Будинку незакінченого ще поштамта повний людей. Якийсь невідомий старається прорвати ланцюг, щоб покласти квітку на віко труни. Біля школи малярства вдруге зупинились. Це прибуває леді. Жандарів кінних десь одтиснули. На зубачті стіні Китай—города юрба робочих зустріла процесію і прилучилась до неї. На вікнах Малего Театру вся трупа. На Театральній Площі три дітуса кладуть вінки од невідомих. Біля горської думи перша лівія. На зустріч процесії виходить горський голова в циліндрі, вся управа, всі поступові гласні і частина правих. Іх впускають за ланцюг. Гучков йде за труною, але тримається остороно.

Біля каліції в пам'ять скасування крі-

паштва, охотнорядці прохають одправити літію. Ці самі охотнорядці в 1905 році належали до чорносотенців і били студентів, а тепер вони виявляють своє спочуття до покійного.

Вони сами просили про літію, прислали депутацію і не торгували до 12 годин.

Біля «Національної» гостинниці, де обіравалося життя Муромцева, одправили третью літію. Далі процесія підходить до старого будинку університету. Біля манежу вистроїлись студенти. Ще два хори зустрічають труну співом вічної пам'яті. Першодумці знов беруть гроб і процесія розділяється. Тут багато поліції. Гроб підносять до церкви. Тут його зустрічають професора, декани. Ректор Мануїлов в повній формі, в вишитому мундирі кланяється труні. В церкву пускають з квітками. Знову сила вінків. Службу Божу в університетській церкві мав служити архирей Можайський, але він раптово ослаб і служив університетський священник. Після панакхиди професори по черзі прощаються з покійником. Труну виносить професори і підносять до нового будинку університету, до пам'ятника Ломоносову. Там вже вистроїлись адвокати. Члени ради адвокатів беруть домовину од професорів і несуть до Троїцьких воріт. Недалеко од суду стоять п'ять літію. Тут натовп незвичайно зріс. В юрбі була сила простих людей. Процесія розтяглась на дві версті. Порядок без поліції підтримується зразковий. За великим Кам'яним мостом стоять московські мирові судді. Багато з них в мундирах. Депутація судів бере труну і на руках доносить її до мирового з'їзду. Тут знову літія. На Калужній площі студенти комерційного інституту, за професурою на чолі, вистроїлись на зустріч процесії. Прямують літію, прилучаються люде з околиць. Домовину кладуть на катафалку і процесія прямує до Донського манастіря.

На кладовищі.

Годин у п'ять процесія прибула на кладовище. На зустріч її виходить манастірське духовенство на чолі з настоятелем. З підвод знімають вінки і передають їх депутатам. Пів години йдуть депутати. Вінки розвішують на огорожі. Здається, що вся стіна з квіток. Погода чудова. Скрізь тиск народу. Коли труна прибула до могилы—стемило. Над вінками засвітили факел. Скрізь серед народу світяться вогники. Коло самої могилы знімається один вінко—од товаришів по тюрмі. В 6 годин 35 хв. труну спускають в могилу. Вічну пам'ять починає співати манастірський хор, за ним підходили студентських хори, там юрба і вся величезна сила людей заспівала сумний мелодій прощання з життям. Над незаспаного могилкою почалися промови. Перший промовляв ректор університету Мануїлов.

Промови.

«Я прийшов,—каже Мануїлов,—щоб коло цього таємничого порога кинути грудку землі од університету, який записав ім'я твоє в список кращих своїх вихованців. Діло твоє життя стало ділом Росії». Другим говорить од ради адвокатів Фіалков. Він згадує заслуги покійного і деякі сторінки його життя. За ним починається палка промова Родічева. «Муромцев,—каже Родічев,—належить не сесії, не адвокатурі, не університетові, а всій країні. Вся країна ховає його в цей ясний і осінній день, коли стоїть біля його могилы разом з нами вся Москва. В цей

З нашого життя.

Останній лозунг.—«Будьмо сміливими і ширі!»—Сміливість справжня і сміливість з позиційним очима—Вимагання в літературі поліемічності.—Сміливість д. Сріблянського і його «факт».—Естет-Михайловський і безкритичні ученики.—Зеліки виступили «факт» д. Сріблянського.—Валенієм розумом.—Стежка в киші.—Доморослий філософ.—Про ширість.—«Образ крототів».—Лексикон вуличників і лексикон жемчугів.—Лексикон вуличників і лексикон жемчугів.—Акть публічного беззастидства.—Ротатий силіогізм.—Колоритні фігури.

«Будьмо сміливими і ширі!»—такий останній лозунг, що пролунав з сторінок «Української Хати» устами д. Сріблянського. Правда, де-які прелімінарії до цього лозунгу й перше стравляли у публіцистичного агаданого журналу: все вони один одного підбурюють та заохочують щось руйнувати, проти чогоось протестувати, якусь національно-українську фронду справляти. Що таке мало бути зруйнованим, проти чого протест ішов та фронда—цього дізнатись не можна було: просто руйнування, просто протест, коли не лічити досить вже врівняних особистих насоків, заподіяних внаслідок часу з надзвичайним галасом, криком та вигуками. Звичайно, поки вигуки вигуками й лишаются, до них можна ставитись цілком байдужно: подобається комусь стряпати повітря патетичними вигуками та загальними фразами—що ж, будьте ласкаві, бо-кому ж це шкодить? Кортит когось сміливістю своєю зарекомендувати—нехай: опріч деякої дрібненької самовітхи, ніяких з того наслідків не буде. Але буває й інше. Трапляється, що сміливість (про ширість потім) в сфері порожніх згуків переходить на поле практичної діяльності,—і стаючи за елітну армію сміливих людей, справляється і за науку, й за логіку, й за найелементарніші вимоги звичайної пристойності, і загрожує все літературне й громадське життя затопити брудним потоком специфічної хлестаковщини. Під час таких моментів ставиться байдужно до сміливості чи не годиться. Доводиться серйозно говорити про неї, як про виразу ознаку часу, як про характеристичну рису де-яких громадських елементів. І хоч не хоч, а треба говорити, дарма що ця сміливість в таких адебіль-

шого формах виявляється, про які волів би й не гадувати серед наших чергових літературних та життєвих справ.

Буває сміливість і сміливість. Єсть сміливість щира, одверта, горда за себе—смілива сміливість, дужа й міцна своєю внутрішньою силою та змістом. Така сміливість не корчиться й не викривується, коли й якусь помилку завважить. Вона просто каже: так, помилка єсть. І після цього така сміливість має право сміливо в очі людям дивитись, бо ганьба не в тому, що чоловік чогось не знає й помиляється—це той не народився, що все знає,—а ганьба, не знаючи, удати знавця, ховати помилку під маску всезнайства. Одверте признання своєї помилки—це найвища міра сміливості,—тієї сміливості, що не про зверхню форму дбає, а про внутрішній зміст, про суд власної совісті. І хоч би як тяжко помилявся чоловік, а така сміливість скидає з його всяку вину: її викупає ота сміливість і вибиває з рук зброю у супротивника свідомість, що людина бере на себе наслідки своєї помилки й відповідає за неї, не ховаючись. На жаль, такої сміливості не гурт серед людей: більшість не здатна знятись на високоств об'єктивного суду над власними вчинками й агаданій прояв найвищої сміливості має за ганьбу собі: невидстарчає сміливості на справжню сміливість. Через те в житті ми адебільшого стравіаємо інше. Де-хто просто змовчить, коли показати його помилку, і тим мовчки признає свою вину; тут теж єсть хоч невеличкий елемент хоч захваної сміливості—не зрікається приваїмні вни. Де-хто прибірає міну ображеного,—саму тільки міну, бо по суті образи в таких окаянх бути не може,—і голосно кричить про свою «образу», про заподіяну йому кривду, і—характерно, що як-раз оця остання категорія людей найчастіше своє удаче обурення припертує вигуками про сміливість. Здавалося б, що це й єсть найбільша сміливість, а тим часом рідко який з цієї категорії сміливих зможе після свого героїського вчинку відержати адекватний допитливий погляд. Це та сміливість, яку народня приказка посилала позичати очей у не дуже шанованих істот. Це

та сміливість, що методом чиновника з творів Успенського (чужа душа моя, що достанеться мені за такого немодного тепер письменника, та що ж діяти—люблю небажичка!), заявить, що Бога боїться треба, а рахуватись миєть нить времени. Це та сміливість, що пригадає, як якийсь з героїв Чехова, кривобоку тітку свого опонента і, як Харько Ледачий, попрохає зв'язати руки супротивникові, щоб арзуніше «тархавуть по морді» (конче «по морді»). Це та сміливість, що слово «бог» пише неодиждно з маленької літери і постває проти авторитетів, хоч разом розбиває лоба перед якимсь мизерним ідолотком. Зробивши все це, така сміливість, поблюсуючи розвитим лобом і граючи позиченими очима, «скромно» пишатиметься й вихвалатиметься: ось гляньте-но, який з мене сміливий суб'єкт... І на лихо, така сміливість—позичена, а через те крикливо й боляка сміливість панує серед цієї сірої маси звичайного міщанського обивателства, що претендує задавати тон у нашому житті тепер.

Д. Сріблянський не раз і не два заявляв про свою готовність вийти на смертний герць з міщанством. Д. Сріблянський вигукнує про сміливість (знов таки, поки що, проміяємо ширість). І такий у д. Сріблянського рішучий вигляд, що... аж Харьком Ледачим одгоятити: рукава засукани, бойова постава і... прохання пошепки: «звеліть, щоб йому зв'язали руки». Ми зараз підійдемо до цієї сміливості постати з бойовим лозунгом на устах і приглянемо до неї ближче: воза того варта,—не як особа, звичайно, а як характерна познака деяких наших літературних кругів, як зразок літературних звичаїв, що починають у нас заводитись. Але попередю кілька слів про те, чого можна вимагати від опонента в літературній полеміці.

Я не великого вимагатиму. Кажуть, що коли якусь генералові довели, що військо не могло вєояти на позиції, то він одказав: «храбрость не обов'язальна». Здається—чудно: у військо «храбрость не обов'язальна»! Проте генерал мав рацію: не може бути загальною повинністю те «безумство храбрості», на яке тільки герої здатні, а не звичайна маса. За-

те вона мусить виявити хоч minimum добросовістності, зробити те, що їй під силу, держатися, поки це не вимагатиме надлюдської сили. Перекладаючи це з специфічною військовою мовою на звичайну, можна сказати, що для письменника може й не обов'язково мати оту найвищу марки сміливості, що не соромиться своїх помилок, азе тим більш обов'язково для його елементарна добросовістність. Елементарна ж добросовістність вимагає од письменника, насамперед, не говорити про такі речі, яких не пам'ять—раз, не робити самому того, що гостро судить у супротивника—друге, й нарешті не підсовувати йому власних вигадок, а тим паче його власних нісенітиць. Багато де-чого й це вимагає елементарна добросовістність од письменника, але завначені пункти—це той minimum, вижче од якого спуститись—значить, перестати бути письменником. Вільшого чогось над ці найелементарніші вимоги не ставитиму й я до літературного супротивника, тим паче що й цього досить буде для оцінки тієї сміливості, що голосно починає кричати про себе в нашому письменстві.

А тепер можна й до д. Сріблянського перейти, до його сміливості. Вважаючи реалізм і натуралізм за одво («реалізм-натуралізм»—так таки просто й катає, сердешний), д. Сріблянський, певна річ, не може вважати діяти якогось ладу в літературних напрямках та в оцінці письменників. Не може—це його діло, але доти лиш, доки він для себе не може, доки не виступає в ролі читателя естетика й заководавця її норм. Але він виступає—і це вже наше діло, діло тих читачів, яких він береться навчати. Навчач ж д. Сріблянський так,—беру перший приклад, що на оці трапляється: «Що єстет в Михайловського бив абн-який, показує факт непризнання ним Чехова... Безкритичні ученики Михайловського...»—заявить він далі,—страшенно не люблять, коли їм нагадають про той курйоз, вважаючи за образ великому вчителю» («Укр. Хата», VII—VIII, 498). Ясно, панове? Ясно. А ну, роздивімося.

Насамперед дозволю собі запитати, що то за «естет» і до чого він тут, коли мово мовиться про Михай-

ловського? Звичайною людською мовою естетамі зветься одна категорія прихильників так званої чистої краси, що скрізь і всюди її тільки й шукають,—була така колись літературна секта, недобити якої й доі, правда, ознавався. І з погляду звичайної людської мови в Михайловського, звичайно, не то «абн-який» естет не був, а просто так який, бо до письменства й життя з іншими зовсім вимаганнями він підходив. Пустивши своїм «естетом» у Михайловського, д. Сріблянський тільки показав, що звичайнісінькі літературні терміни не розуміє, плугаючи схожі формальство, але дуже далекі змістом слова. Вже й цього досить для характеристики письменника, що виступає навчителем естетика, але дали знайдемо більше. Далі йде «факт непризнання Чехова»—очевидно, по сусідству з тим колючим «естетом», непризнання з погляду естетичного,—та іронічне кив-морг на «безкритичних учеників». Такого факта не було,—була, правда, досить нерозумна про це вигадка, хоч і не д. Сріблянському честь її належить. Скрізь, де тільки Михайловський торкався творчості Чехова, він признавав його великий талант художника, отже з боку естетичного цілком добре його оцінив. Щоб д. Сріблянський більш не важився виявляти свою сміливість на Михайловському, я наведу тут кілька коротеньких цитат. Г. Чеховь пока единственный действительный талантливый беллетрист»,—писав Михайловський ще тоді, коли Чехов тільки починав свою літературну кар'єру, і сконстатували брак у Чехова того, «що називається общей идеей или общим живого человека», Михайловський додає: «пусть онъ будет хоть поствомъ тоски по общей идее и мучительного сознания ее необходимости» («Сочинения», т. VI, 776, 784). Ці майже пророчі слова, що потім буквально таки на Чехові справділись, показують, як глибоко розумів і цінив Чехова російський критик і якого сорта «факт» сміливого д. Сріблянського. «Результація (Чехова) очень определена,—пише Михайловський р. 1897,—вильний талант, который может, конечно, промахнуться и сдв-

сумний день неможна не згадати про другий—світлий, коли вибранець народу—Муромцев поставлений був високо. Ми ховаємо великого громадянина землі русскої, над ним лл'єм слюзи наші, йому будемо високого шастя—і в світлий день бути виразником душі народної. Але ладом нічого не досягається. Його доля поклада йому на голову вінок терновий. Завалося, зникли всі надії, але він твердо і гордо прийняв присуд. Тепер, коли він покинув нас, ми бачимо, що втерляла Росія, коли Муромцева відірвали од неї. Але смертю своєю його знов повернуто країні. Великим учинком смерті зібрав він нас. Не зневіряйтеся в долі руського народу! Не зневіряйтеся в долі народної свободи! Живе ще руський народ. Тут пристав зупиняє промовляти.

Після Родічева говорять од імені предріздому першої Думи Гредеску і од другої Думи Кокоскім. Пристав без перестану робить уваги розпорядничові Ледницькому. В юрбі грізний гомін. Боятся колотнечі. Напружений настрій заспокоює октябрист Комаровський, що промовляє од юридичного факультету.

Голові виходить промовляти блідий, стрівожений. "В день похорон голови першої Думи,—каже він,—нимоволі згадується картина подій, звязаних з незабутнім покійником. Ваєнь відкриття першої Думи на вулиці, як і сьогодні, було повно народу, але не сумного і мовчаного, як сьогодні, а веселого і радісного, який голосно вітав своїх перших народних обранців. Тоді ми твердо вірили в могутню силу народної волі. Підчас відкриття другої Думи уряд постарався не пустити в Думу першодумців". При слові "уряд" пристав робить промовцеві першу увагу. Друга Дума була спадковиницею першої,—говорить далі Головін.—Уряд звин нових заохів, щоб покалічити народну волю". Пристав робить знов увагу, почувши слово, "уряд". "Прошу не торкатись уряду", говорить він. Головін каже далі: "Вмер Муромцев, розсупнувши першу і другу Думу, але живі ідеї, що народилися в цих Думах, велике спонуття народного загалу цим ідеями і їх провозвістникам. Вони не вмируть, їх не залушить чорна реакція. Муромцев пророчував, що сама природа народного представництва неминуче перетворить молоду Думу в могутній парламент. Нехай же сповниться віше слово достойного голови і могутній парламент нехай стане кращим пам'ятником його життя". Останню частину промови Головін говорить під великий гомін. Пристав робить уваги Ледницькому, той розводить руками. З юрби чути крик до пристава: "Завочити!". Далі таких промов я не дозволю!"—каже пристав.

Од імені московського студентства говорив Гвоздський. "Разом з всією Росією сумуємо ми, студенти, майбутні руські громадяне, втрачаючи в особі покійного вченого, честного громадянина, який з кафедр вчив нас думати, всім своїм життям вчив нас жити. Вічну пам'ять утворимо йому, приймаючи в нашій молоді руки покинуту справу визволення, довівши її до кінця". Промовець кінчає, але пристав кричить: "Долой його, більше не можу дозволити!". Серед юрби крик: "долой поліцію, не заважайте!".

Ледницький наближається до пристава і розмовляє. Тимчасом промовляти без вивозу виходить делегат петербургського студентства Аполлонов. "Любий народний обранцю,—починає він,—щиро любий професоре, обороню права і волі руського народу! Вся твоя, великий вчителю, діяль-

ність направлена була до підняття культурної самостійности загалу, проведення в нього ідеї права, громадянственности. Нам, студентам, ти надто любий бо, захищаючи університетську автономію, хотів бачити в кожному студенті, перше всього, громадянина".

Підчас промови Аполлонова Ледницький благає: "Кінчайте". Од партії к.-д. говорить Долгоруков, потім Мілюков: "Ми, які працюємо в п'ятні, теж звертаємо свій голос до джерела світлу, який сяє біля цієї могили. Ми хутко йдемо назад, але людям дрібної помсти і обмеженого розуміння політики цього мало і вони хотіли ще прискорити цей хід. Сталося те, що характеризується вінком, який найбільше до покійного—вінком од товаришів по тюрмі. Багато таких товаришів, але на що характеристику одповила Москва. Сотні тисяч стояли сьогодні на останньому шляху Муромцева".

Ми разом вийшли з Єгипта і не дійшли до землі обітваної. Але він перший піднявся високо і побачив сонце. Ми бачимо його. Тут закликає до клятв. Поглянемо ж, що з великих історичних споминів зробимо історичне проороцтво". Далі говорив коротко, бо час був обмежений. Шопіль од Київа звертається до матері руських міст і низько кланяється Москві і народові, який утворив таку видатну людину, як Муромцев.

Ледницький звязав, що промови скінчено. Говорить же курсістка од імені жіночих курсів. Пристав кидається до трибуни і каже: "не допущу". Курсістка сходить. Ледницький просить натоп: "во імя памяти Муромцева—розходиться тихо".

Розходяться. Під кінець промов поліція спиняла промовців на словах: "народ", "народна свобода". Так хвала Москва свого достойного сина.

ПО УКРАЇНІ. У КИЇВІ.

Український клуб. Сьогодні чергова танцювальна вечірка. Початок в 9 г. вечора.

В неділю 10 октября відбується чергова вокальномузична вечірка для членів клубу і їх гостей. Початок о 8 год. вечора.

Від старшин українського клубу. На підставі § 9 статута клубу старшина клубу нагадує, що члени, які не заплатили досі членських вкладок, позбавляються права ходити безплатно до помешкання клубу, поки не виплатять свої задолженості.

Щоб не було непорозуміння з одержуваним повістком на загальні збори, старшина просить усіх дійсних членів, які переміняли свої адреси, негайно сповістити клуб.

45-літній ювілей проф. Петрова. Сьогодні ми на 15 літ наукової діяльності заштатного професора київської духовної академії Петрова.

Закриття гімназії О. Ф. Плетькової. В засіданні ради попечителя київської шкільної округи 7 октября постановлено задовольнити прохання попечительної ради київської приватної дитячої гімназії О. Ф. Плетькової про закриття гімназії, через те, що пані Плетькова одмовилась здержувати гімназію.

На тому ж засіданні ради попечителя дозволено відкрити новувоскрясову дитячу гімназію на Печерську.

Сміливість: "Що до Михайловського. Коли він діяв когось недоторканий бог (?), то це все таки не обов'язує нас кланятись йому, поки ми самі не повіримо (!) йому. Обороняти бога не слід—він сам обороняться, коли має силу. Обороняти бога і вбивати (?) тих, що йому не кланяються—це привилей (!) рабів і хамів, які, буває, служать паннахиди (!) своїм богам, не вірячи ні в своїх богів, ні в паннахиди. До такої публіки належать не хочемо, з паннахидками пшти науку з їхнього джерела (!?) не будемо,—маємо сміливість жити власним розумом." (Укр. Хата, IX, 571—572).

Сміливо, пишню—що й казати! Але чи не нагадує ця пишня постать, що висовує принципа "власного розуму" і нехтує цілком невідому їй науку, того героя однієї з пьєс Кропивницького, що всяку премудрість "із себе" добуває? Добре ж таки "власним розумом", та коли той "власний розум" складається з чужих, всюду нахватахних обривків, то він далеко, дуже далеко може завести. Смішно, певна річ, і подумати, що Михайловський потребує оборони од д. Сріблянського, але тут навіть і не про оборону мова. Звернути увагу: чоловікові закидають, що він не знає того, про що говорить, а він замість відповіді по суті, киває про якогось бога, який паннахиди і ховається на рещті за більш комічною, ніж пишню фразою про "власний розум". Таку тактику досить влучно скаратьризував був той же Михайловський: це, значить, як він казав, галасати та й у куці заховатись. Тільки на таку операцію й спромігся д. Сріблянський, "власним розумом" живучи.

Стежку в куці "власний розум" акуратно показує д. Сріблянському кожного разу, коли йому доводиться відповідати по суті. Йому, напр., завважають, що він плутає мету та ідеал з об'єктом,—так, амівав,—сміливо, з власного розуму, пише д. Сріблянський,—бо мета і об'єкт в вищому філософському синтезі зливаються" (Укр. Хата, IX, 571). Подумаєш, який у нас філософ висукувався, та ще, видно, досить давньої школи, бо не як-небудь, а на Платона посилається, правда, тільки шматочок цитати звязани з чужих рук. Там, звідки цей шматочок узя-

Агрономічна нарада. З 21 по 24 октября при подтавській губ. земській управі відбується агрономічна нарада, на яку подтавська управа прохає київську—командувати губ. агронома В. Сазонова.

Сельсько-господарські виставки на Київщині. Київська губернска земська управа улаштує в октябрі на Київщині декілька малих сельсько-господарських виставок: в с. Узині (вас. пов.) від 9 до 11 окт., в м. Фастові (вас. пов.) 14—16 окт., в м. Корнині (сквир. пов.) 18—20 окт., м. Каазині (берд. пов.) 21—24 окт., в м. Бородинці (київськ. пов.) 28—30, в м. Богуславі (Київ. пов.) 10—13 і Степанці (кан. пов.) від 17—24 ноябр. Крім того в ноябрі мають улаштувати ще кілька таких виставок на Київщині. На таких виставках видаватимуть нагороди—срібні медалі і похвальні листи.

Товариство с.-г. слухащих п.-з. краю. Ходить погослока, що закритому товариству с.-г. слухащих у південно-західному краї буде дано дозвіл знов почати свою діяльність, змінивши трохи статут.

Зміни в поліції. Колишнього помічника поліцеймейстера г. Київа І. А. Диченка, якого було ватислено в штат губернского правління, призначено тепер поліцеймейстером в г. Аерма.

Секретаря городского поліції п. Нікіна призначено начальником адресного стола, а на його місце п. Ільїна.

Екскурсія. Вчора вранці вийшов з Київа гурт екскурсантів—студентів київського комерційного інститута оглядати с.-г. і промислову виставку у Катеринославі. Поїхало більше 100 душ; поїхало багато студенток. Екскурсія організувала рада інститута.

Арешти і турси. Вчора вночі з накау охранного одділу київська поліція арештувала трое у студента київського університета Н. Харито. Турсе робили три години, але нічого компромітного не знайшли; забрали листування. Після турси Н. Харито арештовано й посажено у лубецький участок. Той самої ночі в домі № 7 на площі Богдана Хмельницького (Бесараба) арештовано трое у робітників Реуза і Чугуріна. Після чого Чугуріна арештовано.

Штрафи за антисанітарність. З накау п. київського губернатора на властників садів і торговельних інституцій за антисанітарність наложено штрафи: 1 штраф 200 карб., 2 по 100 карб., 3 по 50 карб. і 2 штрафи по 25 карб.

Синий тиф. За минулий тиждень по відомостям київськ. губ. земськ. управи на Київщині заслабло на синій тиф 7 душ.

Пощестя на Київщині. Зараз на Київщині працює 26 душ тимчасового медичного персоналу, який бореться з пощестями. Земська губ. управа видала вдруге 200 карб. на боротьбу з пощестями.

Холера на Київщині. В лікарсько санітарне бюро при київській губ. земській управі надійшли за б, 6, 7 і 8 октября, від участкових лікарів такі відомости про холерні слабубання на Київщині: в тарашанському повіті заслаб 1; помер 1; в бердичівському пов. заслаб 2; помер 1; в липовецькому

пов. заслаб 3; помер 1; в черкаському пов. заслаб 2; помер 3; в сквирському пов. заслаб 2 і в уманському повіті заслаб 10 пом. 4. Всього од початку холерної пощести на Київщині заслабло 6409, померло 2551.

3 Київщині. Перестрілка. В київську повітову поліцію доносять, що вночі 6-го октября в селі Григорівці, київського повіту, була перестрілка стражників з трьома невідомими, які підійшли до повітки цукроварного заводу, де стояв стражник. Стражник перше гукнув на них. Два втікло, а третій сховався за куці і почав стріляти в револьвера. Стражник теж вистрелив. Збіглись вартові, стражники і почали шукати невідомого в лісі, але не знайшли. Поліція гадає, що то улаштувавсь озброєний напад на завод.

Брукваана дорога. Весною цього року київська земська управа почала бруквувати дорогу на протязі семи верст—од г. Василькова до села Варакх. Роботи вже закінчені. Витрачено на цю дорогу 41.000 карб. Тепер уже не прийдесть бідувати селянам—хурчакам весною та восени на цих "бархтанських ярах", де завжди було море болота.

Лікарня. Справа в Германівському земською лікарнею стоїть дуже поганю. Оце весною розпочали були будувати новий будинок, але зробили тільки фундамент і закінчили, бо підрядчик давав поганій матеріял. Щоб оглядати дав роботу та матеріялом—земство послало свого десятника, та й це нічого не помогло: цей "оглядач" увійшов у угоду з підрядчиком і будівля йшла з бракованого матеріялу. Але прийшов земський інженер, побачив шахрайство підрядчика і припинив роботу. Старий же будинок лікарні зовсім не відповідає своєму призначенню. Стіни пообдушлявані, дах—дирівий, і коли йде дощ, то в лікарні повно води. З усього видно, що земство мало піклується про цю лікарню. Ліків обмаль, постійного лікаря немає, білизни для слабих теж немає; і влітку приходилось де-яким хворим лежати на ліжку "голим", обгорнувшись рядниною. З тиждень тому земство надіслало старенького запасного лікаря, але й цей мабуть покине Германівку, бо немає квартири і він живе в баракку для тяжко слабих.

3 Волині. "Злочинець". 26 июля по київській вулиці (в Житомирі) було відкрито школу, де учитель Ваташкіс навчав єврейських дітей їх рідної мови. Помішник пристава Дідковський написав протокол і Ваташкіса потягли в окружний суд. 6-го октября по справу розбирали без участі присяжних засідателів. На суд Ваташкіс приніс свідоцтво на звания приватного вчителя, що видала йому житомирська гімназія, та свідоцтво від інспектора народних шкіл, який атестує Ваташкіса, як людину дуже гарну і поважну та квітка про виплат в місцеве казначейство 3 карб. 50 коп. за право користуватись свідоцством для навчання єврейською мовою.

Ваташкіса присудили до 2-х карб. штрафу.

3 Поділля. Заснаання злодійв. Селяне с. Руди, каменецького повіту, на сході ухвалили вислати з свого села сім душ злодійв.

Чи адержити за собою король Мануель титул короля? З приводу цього в закордонних газетах згадують такі приклади. Імператрица Євгенія адержала і до сієї титул. Імператора Наполеона III

Сельсько-господарська виставка. В селі Сербах, могиливецького повіту, с.-господарський гурток улаштував 18 сентября одводенню с.-господарську виставку, переважно в цій місцевості.

Мались бути на виставці такі оддїли: полеводство, коневодство, скотарство, свинарство, вівчарство, птичництво, садівництво, огородина, бжільництво, кустарних виробів та машини. Рогатого скоту та свиней не було через пощестя на них. Але експонатів було мало.

В 6 годин вечора почали роздавати награди за кращі експонати. Видано дві бронзових медалі, 15 похвальних листів та 200 карб. грошми. Медалі одержали: селянка с. Сербіва за шерстяні ковдри і вчитель народної школи селі Віл за гарний хор. Похвальні листи одержали: барон Кюорі за лісицтво, церк. параф. школа села Лунички за залізний віз, що зробили самі учні і священик с. Ястремної за улук. В будущому році можна сподіватися, виставка буде краща.

3 Чернігівщині. Почтова станція. В посаді Добрянки почтова станція стоїть на самій границі могиливецького губ. колою греблі, в багні. Перше вона стояла в центрі посаду, де валичуться 12.000 жителів, а це комуся забажалось перевести її за околицю. Добратись туди зможу через замети, а весною та в-осени—через багно, дуже трудно, а особливо тим, що приїжджають з сел—духовенству, селянам та вчителям.

За кордоном.

Недуга сербського королевича.

Сербський наслідник, королевич Олександр, вже скільки днів дуже хворий. Тижнів два тому він з своїм старшим братом Георгом поїхав на маневри в Ніш. В тому гарнізоні вже з місяць лютує тиф, від якого що тижня помирає душ 40 солдатів. Лікарі, щоб не дати розповсюдитись пощесті, радилі припинити маневри, а королевича вернутись до Білграда. Але лікарської пораді не послушалися і на тиф заслабли обидва королевичі. Старший, Георгій, швидко пілдуноє, а Олександр дуже хворий і лікарі бояться навіть за його життя. Цими днями до хворого викликали з Відня професора Хюстєка. Він визнає, що форма тифу в королевича дуже важка і можна всього сподіватись. Сестра королевина Олена, що гостувала в Раконіжі в італійської королеви, вернула через це в Білград.

Заходи португальського уряду.

В розмові з співробітником лондонської "Daily News" президент тимчасового португальського уряду Брага заявив, що всі португальські послі, призначені за часів ше старого режиму, буде увільнено, як "непотрібних паразитів". Самі посольства теж буде скасовано і замість них буде призначено "уповноважених",—що обійдеться для держави далеко дешевше. Далі Брага рішуче заявив, що уряд скасує крпідство на плантаціях в африканських колоніях.

Бувшй король.

Чи адержити за собою король Мануель титул короля? З приводу цього в закордонних газетах згадують такі приклади. Імператрица Євгенія адержала і до сієї титул. Імператора Наполеона III

бой вешью, но которому, главное, канія-то обетованность мѣбають розвернутись во всю мѣру своей силы" ("Отклики", II, 120). "Кюнца г. Чехову еще далеко не видно",—каже Михайловський р. 1900-го, називаючи Чехова письменником, "завишамъ впоследствии одво изъ самыхъ выдающихся мѣсть въ литературѣ" ("Послѣдня сочинения", I, 282, 305). Ще через два роки Михайловський себе ае "человѣкомъ, всегда любовавшимся талантомъ г. Чехова" ("Посл. соч.", II, 158), констатуя величезну різницю між Чеховим початковим мавером і Чеховим останнім літ. Знається, тепер я маю право запитати д. Сріблянського, куди обертається його іронія про "бекритичних учеників" і де подивися його "факт",—де він узявся, не ми й без д. Сріблянського скажемо. Михайловського творів він очевидно не читав, зате певне прочитав недавню якусь давню полемичну проти його статтю з марксистського табору (завважаю, до речі, що на кожній статі д. Сріблянського знааждо вже одбивається, що він читав недавно...). Приваючий раз-у-раз величезний художній талант Чехова, Михайловський по-первах негативно ставився до громадянської його байдужости. Це підхопили описія марксистів і в роспалі полеміки пустили буди легенду про "неприваання Чехова". Згодом і воми її зрєклися, але не осталося невідомим сміливому д. Сріблянському і, підхопивши забуту легенду десь з других чи третих рук, він нині кидається перед Михайловським—"не видержує, мовляв, критики"! Це, певна річ, сказаво сміливо і цю сміливість у "Раді" завначив д. П. Ефремов, дорядивши критикові "Української Хати" обережніше поводитися з тим, чого не знає. Звичайно, коли вже д. Сріблянський зваяжився давати відповідь, йому треба було довести, що він знає, про що говорить, а як довести цього, певна річ, не можна, то або признатись, що він помилявся, або хоч промовчати цей пункт, як промовчав багато чогого попереду. Замість такого натурально, адалося б, утинку, він стає в пишню позу і це раз, ставля маіфєста, починає говорити про... свою

то, ось ще й "невежественный объект", але власний розум, видимо, вже цілком не міг переварити цього звиря, кужучи терміном д. Сріблянського. Та коли б наш доморослий філософ хоч адалека, хоч одним краєчком уха чув щось про "ідеї" Платона, а не тільки власним розумом жив, то певне подумав би, та й це подумав перше, ніж пускати на лодє свій "вищий философский синтез". Звичайно, Платон тут ні до чого: він тут просто замість куца стоїть, в який треба д. Сріблянському заховатись, а тим часом з боку здається, що ховаючись у куці, він нині ще й сміливість виявляє. Сміливість, кажуть, гордий адобував, але на самій сміливості виїдати літераторові, ховаючись до того ж у куці за кожним разом—це вже занадно... як би сказати—сміливо чи що. Це вже надсміливість якась...

З сміливістю д. Сріблянського ми вже доосить познайомились. Тепер черга на його "щирість".

Стаття "Копролалія П. Ефремова" повна нарікання на те, що опонент закидав його, д. Сріблянського, брудною лайкою і знає тільки "лексікон вульгаризмів". Жадного азрака тієї лайки, жадного виразу з "лексікону вульгаризмів" д. Сріблянський проте не подає. Я знов перечитав статю д. П. Ефремова і врозумів, чому так сталося. Д. Сріблянському просто не було чого навестити. Вже це одно щось недобре вишує для щирости д. Сріблянського,—ну та нехай: трохи переборщив у полемичному запалі чоловік, зате ж певне сам він, що найвищайніськими виразами у супротивника шокірується, дасть нам азравок чємно-сти, звичливости, пристойности—суцїй "образъ кротости", одно слово. Отже маєте кілька виразів на адресу опонента з джентельменського лексікону д. Сріблянського—хуліган, хам, останній вульгаризм, брехун, шахрай і т. і. т. и.—од цих добірних словечок джентельменської мови просто в очах рабіє. Що це за знак? Я ще раз перечитав статю д. Сріблянського і арозумів, як це сталося. На самому початку наш джентельмен розскажує про своє спіткання з якимсь хуліганом. Побувавши в такому милму товаристві і звичши, як та трудовита бжілька, звідусюди брати мед у свій улук,

д. Сріблянський й засвоїв усю манеру того добродія і доосить добре її кощє в своїй статі. Значайно—це його діло: як уміє, так і піє, але на віщо ж тоді на наших обурювачів і вишукувати "лексікон вульгаризмів" у звичайніських літературних виразах? Чому "власний розум", що так до речі сміливого д. Сріблянського заводи у куці, покинув тепер щиро д. Сріблянського на самому людному місці? Мені здається, що як-раз тепер має би джентельмену Сріблянському було сховатись у куці,—принаймні я не можу знайти ніякого епітета до його полемичної манери, як—акт публічного безстыдства, виконаний з усю сміливістю особи, що всякий сором згубила. До таких актів зняистві можна хіба тоді, коли людина не те вже про традиції письменства аабує, а навіть власним розумом перестанє керуватись. Во повинен же був підказати отой власний розум, що такі безсоромні акти, як уживання Пуришкевичевої словесности, на людях не одбуваються, а тим паче в органах, який ніби-то поважаєш; повинен же був розум як-раз у цьому випадку, коли вже чувався неперепождоно язык, показати стежку в куці, щоб не бруднити друкарського станка. Правда, друкарська машина не черволяє, але мені, людині до "Української Хати" сторонній, ослаблений навіть за ворога їй—мені ніяково за цей журнал робиться, "по чєловѣчеству стыдно". Це вже дійсно якась "копролалія", непогамована прихильність до "заборних словечок", якої не може подолити "власний розум", вихований на таких пристойних азраках, який був у д. Сріблянського. Це вже така сміливість і щирість, яким на загально-людській мові знайдеться досить недозначне наймення. Я не битиму напередку з д. Сріблянським і не скажу того наймення,—нехай "власним розумом" доміркується. Можу тільки помогти трохи. В першій статі своєї д. Сріблянський дає азравок "правильного силогизма", але як своїм звичаєм він і там надуував и вигадав щось схоже до силогизма рогатого, то я можу запропонувати це один азравок з цієї категорії: чого д. Сріблянський не загубив, те він має; рогів д. Сріблянський не загубив,

значить...

Нічого не значить. Рогів д. Сріблянський таки немає, бо коли б йому, не дай Боже, до його сміливости й щирости та це рого, то... я не знаю, що б то й було тоді.

Не за-для д. Сріблянського зня я мову про сміливість та щирість. Як літератор, він—людина з кожного погляді скінчена: чи буде він писати далі, чи ні, а своєю останньою "копролалією" саме по собі добру склав для себе епітафію, пляму од якої в усяким разі не так то легко можна змити. Розмовляти з скінченим добродієм—чи ж що допоможе? Мене цікавить тепер інше: як така скінчена людина, що на все має один рецепт—оту голу сміливість, що не додержує найбільшестаріших вимог звичайніськюї пристойности—не кажу вже про літературну етику—як вона може грати першу скрипку в органах, що поважає себе і достойнство друкарського слова шаує? Таке питання треба поставити, бо єсть звички, які переходять всяку міру толеранности, і, навіть арозумівши, їх прощати не можна. Тим більше тепер не можна прощати, коли тільки починає виробляти наша преса й через те особливо старанно треба додержувати добрих звичаїв та традицій письменства.

Стращо за наше письменство робиться... Невже наближаються часи, коли того "званія", яке Щєдрина у заповіті синові виставляв за найвище на землі, треба буде соромитись? Невже тип літератора, "власним розумом" сміливого і щирого, зробиться памучим? Пересторого ми вже маємо. Не один такий д. Сріблянський у нас,—знайдеться й ще декілька таких само колоритних своєю "сміливістю" фігур, що одна по одній починають відиртись до письменства, вносячи сюди огидну атмосферу базарних звичаїв, особистих рахунків, пасквиланства і т. и., що тругачим духом наповняє повітря. Дихати важко стає в такій атмосфері і треба подумати, щоб якусь прочистити її, поки не пізно це.

Сергій Ефремов.

іменували „імператорським величством“ до його смерті. Луї Філіп теж до смерті був королем, хоч покинув Францію в 1848 році. Навіть Мілан сербській і той, зрікшись трону, іменувався королем. Єсть, між іншим, два винятки з цього. Людовик XVIII англійський уряд не дозволив висадитись, поки він не зречеться королівського титулу. Король висадився в Англії під прізвиськом графа Лільського. А імператор Бразилії дон-Педро сам зрікся свого імператорського титулу після того, як позбавили його в 1889 році трону.

Останні вісти.

(З газет та по телеграфу).

Адміністративна висилка.

ГЛУХІВ. Надію Колодицу, яку в юві судила київська судова палата за належність до глухівської організації „Української робочої партії“ і виправдала за браком доказів, а наказу міністра внутрішніх справ, висилають на 2 роки за межі Чернігівщини і віддають під догляд поліції. (Васм. кор.).

Сенсаційна справа.

ПЕТЕРБУРГ. Знов розпочато судове слідство про зловживання юриконсульта міністерства доріг Делярова. Якесь Контарович дала йому хабаря 200.000 карб. Деляров хабаря взяв, а діла не зробив. Коли ж Контарович прийшла до його в кабінет, Деляров її полюбив. Зроблено було слідство, результати якого подано міністрові. Міністр передав справу директорові своєї канцелярії Палтова. Палтова справу вичитав, а на запитання міністра одповів, що він її не одержував. Призначений міністром чиновник довіз, що справу вичитав Палтова, після чого Палтова наставлено головою варшавського по-районного комітета. Тепер Делярова тягнуть до суду за хабарництво і за те, що полюбив Контаровича, а Палтова за знищення документів з користою метою.

Загальна освіта на Волині.

ЖИТОМІР. Губернський земський комітет, зважаючи на те, що народна освіта на Волині стоїть дуже низько, одноголосно постановив з наступного року розпочати організацію шкільної сіті і ухвалив проект, вироблений управою. Щоб здійснити цей проект, треба буде затратити декілька мільйонів. Загальна освіта має бути заведена в 20 років.

Про вбивство Караваєва.

ПЕТЕРБУРГ. Р'яча телеграфують в Катеринослав, що головний свідок в справі про вбивство Караваєва, колишній совзник, сказав, ніби підчає убивства Караваєва душегубів охороняв на улці значний агент катеринославської охранки.

Пам'яті Беліньського.

ПЕТЕРБУРГ. В петербурзьку думу внесено проект, постановити—з приводу століття з дня народження Бєдєвського—бюст його в Олександрівському саду, назвати іменем Беліньського один шкільний дім і дві міських школи, заснувати стипендію його імені і зберігати могили на городській кошти.

Донес Пуришкевича.

ПЕТЕРБУРГ. Пуришкевич послав міністрові освіти Касю телеграму, що студенти, під'южені професорами, зробили незаконну сходку. Наймонія всіх, хто під'южував студентів, Пуришкевич обіцяє назвати в свій час. Телеграму цю послано з приводу студентської сходки в університеті, присвяченій пам'яті С. А. Муромцева.

Народний університет в Харкові.

ХАРЬКІВ. Торік уряд не задовольнившись прохання харківської думи про заведення в Харкові народного університета пам'яті першої Державної Думи. Тепер з поради городського голови Погорьєло дума постановила клопотатись перед урядом про одкриття університету імені Муромцева.

Душогубство.

ЄЛІСАВЕТГРАД. Селянин Музтян, повзавшись з братом за землею, убив його, його жінку і дочку.

Крадіжки в морському відомстві.

ПЕТЕРБУРГ. В морському відомстві виявлено скандальну історію з будівлею крейсера „Аврора“ покладено в петербурзькому порті сталі на 156,000 карб. В справу цю змішано багато видатних осіб.

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. З Пекова повідомляють, що повитово земське зібрання одмовилось асигнувати 25 карб. на пам'ятник Тургенєву.

Єсть думка брати з авіаторів підписку, що вони не літатимуть над городом без дозволу поліції. Ходить поголоска, що авіатора Среднянського, який пролетів над Ісаакієвським собором, буде покарано.

Касю вінє завоююпрот, щоб в вільний час учитель командувати закордон знайомитись, як там іде навчання.

ВАРШАВА. З міністерства одержано повідомлення про нові вибори члена Державної Ради замість графа Островського, який склав з себе уважливого члена. Кандидатом називають Кроненберга.

ХАРЬКІВ. Бактеріологічно встановлено, що в хворого студента, при-

веного в Миколаївську лікарню, не чула.

За кордоном.

Страшна буря.

ПАРИЖ. Над островом Кубюго пройшла велика буря. Зруйновано декілька городів, загинуло багато людей.

Екс король Мануель в Англії.

ЛОНДОН. Екс-король португальський Мануель з королевою-матір'ю Амелією приїхав позавчора в Англію, в військової порт Плімут.

Вшехпольський вчитель—душогуб.

СТРИЙ. В Жуліні, стрийського повіту, вшехпольський учитель Грайобув українську дитину—8-літнього хлопця Коханчика за те, що не хотів в класі молитися по польському, а ученицю Розацію Коханчик полюбив до крові.

Заколот в хорватському сеймі.

КАПО ДІСТРИЯ. На засіданні сейму стався цілим днями заколот. Посли хорватські зробили 60 наглих внесень, при чому промовляли по хорватському. Маршалок сказав, що не розуміє по хорватському і через це не може одповідати на запитання, зроблені по хорватському. Обурені послы кинулись до кафедри, вірвали а столу велене сукно, порвали акт і кинули на президіальний стіл. Оголошено перерву, після якої представники уряду закрили сейм.

Всякі звістки.

ПАРИЖ. 800 звільнених служачих, які не послухались наказу про мобілізацію, арештовано і оддано під військового суд. Крім того арештовано 40 анархістів.

Турція окупчила військо на першому кордоні. Англія, коли Персія одмовиться сплатити школу, секвеструє митниці в портах персидської затоки.

ПЕТЕРБУРГ. Постановки португальського короля вимагають у тимчасового уряду заплатити королівські борги. Постановки дичини просять стрєбувати в Мануєля 10,000 карб. Покійний король Карлос, королева Амелія і Мануель задоляжились за харчові припаси 100,000 карб., крім того, королева і герцог Опортський 90,000 карб.

Література, наука, умілість і техніка.

— „Село“. Вийшло число 40 (подвійне) популярного українського тижневика „Село“. Зміст числа такий: За тиждець.—З українського життя.—Вісті з столиці, П. Смулка.—З закордонної України, Д. Л-ка.—Республіка в Португалії, М. Срібляньського.—Про переселення, М. Григоровича.—Розрухи в Берліні, М. С. Українські товариства в Галіччині, В. Л-ка.—Наймит М. Мавдрика.—Князь Роман, М. Грушевського.—З манастирськими стівами, М.—„606“, Юр. Сірого.—Книги з географії.—Практичні поради по кооперації, Вал. Галєвича.—З робітничого життя, М. Григоровича.—Годування телят, Михайлюка.—Дописи.

Театр і музика.

„Жага“.

Ця п'єса д-ки Старичкової-Черняхівської нічого нового не внесла в репертуар українського театру, перш усього вже через те, що вона написана давним-давно, коли ще властиво, більшого вимог до українського театру ніхто не ставив, коли глядача цілком задовольняли здебільшого мелодраматичні теми коханця і „Жага“—арзакова стара українська мелодрама з коханцями на два фронти, з вояками, з кров'ю; це дуже далекий відгук російської п'єси А. Островського.—Не так живи, як хочеться, і як д-ка Старичкової-Черняхівська не уклічала ясно „Жагу“ українськими квітками, все таки тут почувается перідний колорит, позичка з чужого побуту. З художнього боку „Жага“ теж малоцінна п'єса; чисто побутовий драматичний сюжет Островського розбавлено в досить важку мелодраму. Правда, сценічності багато в цій п'єсі і поле для акторської праці тут широке, але на першій виставі ним не всі артисти скористувались. Більшого, далеко більшого можна було сподіватись тут від д-ки Лівіцької (Галія), а грала вона сухо, неохоче, місями тільки захоплюючись і даючи тут правдиву істоту Галі; д. Мар'яненко в край мелодраматизував роль Василя Берези і мало, дуже мало в ньому було правди. Береза чоловік твердий і його драматизм—драматизм внутрішній і виявляється він тільки в грі, а не в патетичних вигуках, ефектних позах... В ефектній сцені галюцінації, перед вбивством Одарки, д. Мар'яненко зразу бере не певний тон і через це вся ця сцена виходить фальшивою і недужею, а жаль, бо в артиста всі дані єсть на те, щоб дати тут містєпський малюнок.

Старанно і продумано розробила роль немолодого дітянина Гликєри д-ка Борисоглібська. На цій ролі дуже багато шансів схвнутись в бік шаржу, але д. Борисоглібська веде її чисто, в художніх рамках і дає готовий, оригінальний малюнок.

Трошки важкий був для Грицька

Голоблі д. Корольчук, але на дальшіх виставах він повинен позбутись цієї хибі і надати більше безпосередності і простоти своїй грі.

Заслугує похвали в своїх ролях д-ка Дніпрова, веде вона їх сміло, правдиво, тільки гримуватись не вміє. Д. Милович шаржував. Гарно грала д-ка Марченко. Постановка „Жаги“ розкішна.

А. Вечерницький.

— Городський театр. „Гуєноті“. З погляду пануючої тепер теорії музикальної драми, „Гуєноті“, як опера, се б то як єдиний сценічно-музикальний твір, не варто доброго слова. Тріскучі ансамблі, недорічні балети, процесії, немотивовані високі ноти у співці, колоратурні фокуси в місяцях цілком невідповідних—це все занадто різке око й ухо сучасного оперомана, вихованого на Вагнері, Мусоргським і Корсакові. А проте в „Гуєноті“ видко місцями проблєски ширшого натхнення й чистої краси, а вже що до драматизму й пафосу, то це й тепер мало що може зрівнятись з Меєрбером, Мабуть, через це „Гуєноті“ й досі не зникають з репертуару наших оперних сцен і напевне ще довго не зникнуть.

Третього дня відновлено „Гуєноті“ і на київській оперній сцені. Не можна сказати, щоб опера пройшла цілком рівно, як і в самій опері, в виконанні були моменти гарні, але тільки моменти, в цілому ж опера пройшла досить мляво, а часами навіть і без серйозних хиб. Це знов таки з'ясовується властивостями самої опери. Меєрбер ставить людському голосові такі чисто-інструментальні вимоги, які для сучасних середніх співців неминуче мусять бути „камнем преткнення“. Партія Марселі, напр., вимагає від співця мало не 2 1/2 октави, партія Урбана вимагає від меццо-сопрано такої колоратури, якої часом не мають колоратурні сопрано, партія Рауля написана в такій високій тестурі, що мало хто з наших тенорів зважється співати її без транспоніровки. І такий „каторжий“ вокальний стиль панує в цій опері. Не диво отже, що в черговий спектаклі бажання композитора додержувались тільки приблизно. Д. Каржевіч—Рауль, д. Каміонський—Невер, д-ка Старостіна—Королева, д-ка Драгомирська—Урбан, д. Улюханов—Сен-Врі й деякі інші виконавці давали тільки загальні контури своїх партій. Виділялись тільки д-ка Брун—Валентина й д. Заворський—Марселі. Перша з своїм усе ще величезним голосом легко поборовала всі труднощі своєї партії, а останній був настільки соромно за тих, хто винувист такого співця в цій відповідальній партії. Це були єдині виразні точки на тлі всього спектакля—одна позитивна й одна негативна,—усі ж інші виконавці не йшли далше „золотої середини“.

Д. Пагані теж якесь був не в дуже добрім гуморі й і провів оперу досить нерівно, то занадто прискорюючи темпо, то заглушаючи співачку занадто голосним оркестровим супроводом. Загалом опера, однак, пройшла коректно. М. Григ...

— Городський театр. Сьогодні, 9 октябрю, в городській театрі в перший раз у цим сезоні виставлено буде оперу Р. Вагнера „Валькірія“. Опера йде з дуже гарним складом виконавців: Брюнгільда—Брун, Зіглінда—Воронєць, Фріка—Леїніська, Зігмунд—Оришкевич, Гундінг—Тіхонів, Вотан—Максаков. В октєті валькірій (початок 3-го акту) також беруть участь кращі сили жіночого персоналу труппи: д-ки Калітіна, Леонтович, Покровська, Славська, Урбанова, Бойченко, Вольська й Драгомирська. Між іншим, у цій спектаклі вперше в цим сезоні виступить дуже популярна в Києві артистка д-ка Воронєць.

— Труппа Б. Оршанова і В. Данченка, що грає тепер у Кишиньові, готує, між іншим, до вистави в українському перекладі п'єси Я. Гордіна: „Миреле Ефрос“ та „Сатана“.

ДОПИСИ.

(Од власн. кореспондентів).

РАДОМИСЛЬСЬКИЙ ПОВІТ (на Київщині). Нові порядки. В північній закутку радомиського повіту, де шумлять казенні ліси, що літа росте багато гривів і великих ягод. З цього потроху живились місцеві селяне. Старі і малі вільним часом нашіпорили по лісах і назбирали гриби й ягоди почасти сушили, а почасти варили, маринували. Підприємці називали по селах раз-у-раз і за плату забирали припасені гриби й ягоди. Звісно, де менша сем'я, там був і менший заробіток, але середня сем'я заробляла за літа на грибах і ягодах до 100 карб. Цього літа київо-подільське управління хліборобства і державних маєтків заважало на цей заробіток. І от виготовлено воно таке, відповідно якій всякий селянин, що одважиться збирати в казенних лісах гриби і ягоди, мусять заплатити в казну 50 коп. Таку послано п. губернаторові на затвердження.

Справочний одділ.

Календарні відомості. Субота, 9-го октябрю. Ж. Ст. ап. Іакова Алфєєва, прп. Андроника, Афанасія і Петра. Сх. сон. 6 год. 32 хв., зах. сон. 4 год. 57 хв. Український Наб.—Сьогодні танцювальна вечірка. Театр „Грамотности“—„Суламіф“.

Редактор Вал. Галєвич.

Видавєць Є. Чикаленко.

Оповіді.

Интел. хлопєць 20 х. ск. 2 кл. І шк. шукає посади в конг., магаз., склади, або инш. відпов. роботи. Адр: Пріоріна 2, Демчукові.

3 заставаю до 6000 руб.

бажам одержати посаду повіреного, управителя домами, касира або яко-небудь ин. відпов. місце. Инт. музч., сер. віку, зн. дв. шот. і комерц. справу, має солідн. рекомєнд. Почтаит. для О. М. 5-1787-2

ДАМАМ ГОР. КИІВА.

Інститутська № 10, Мейстерня спеціально „Ідеал“ проп. велєч. вибір остап. новинок і проєкт звернути волоських виробів „Ідеал“ увагу на примірне виповнення замовленій та на зоб'являє ретельну матеріалу; проєкт не змішувать з парікметєрєвськими. Великий вибір гор. хузерів (більш 5000 шт.), а також прядків і кіс. Одобр. остап. журнал. Прїнаал. для и.п. шарімах: фріаєр, бинди, тєль, брєоліні та инше. 200-1901-161

Музичне видавництво „КОВЗА“.

Вийшла з друку перша серія:

1. Лєвєнко М. „Сумний спів“, для фортепіано 50 к.
 2. Семєнє П. „Буря“, сл. О. Ковалєнка, для баритона, або басу 30 к.
 3. „Діус“, сл. О. Ковалєнка, для баритона 30 к.
 4. „Серєд вїток“, сл. О. Ковалєнка, для тенора 30 к.
 5. Стеценко Н. „Золотої й дорогої“, сл. Т. Шевченка, для баритона 45 к.
 6. „Лїтньої ночі“, сл. О. Олєси, для сопіли і скрипки 30 к.
 7. Кошиць А. „Не спійвайте, лївицояк!“ Народно-літєрєтєрєвськє пієсьє для мїшан. хору 30 к.
 8. „Саврадім“, Народно-літєрєтєрєвськє пієсьє для мїшан. хору 30 к.
 9. Хотєвич Г. „Одарочка“. Танєць для балету 50 к.
 10. Лєвєцькєй М. „Як погучшє вночі“, сл. І. Франка, мелодєклам. 25 к.
- Продєлєтьє в „Українськєй Книгарнї“, Київ, Бєзакїєвськє 8; „Л.-Н. Вїстєвнїк“, Володїмїрськє 28; „Літєрєтєрєвськє Хрєщатїкє 29; Індрїшекє, Хрєщатїкє 41; Черєповськє, Фундуєкєвськє 2. Хто вїпущєє ох Адмінїстр. видан. „Ковза“ О. Ковалєнка, Київ, Турєнїськє 75, не менше як на 1 карб., той за перєсїкує не платїть. 0—1513—20

Большой журнал 50 к. отд. книж. 70 к. съ перес. Издательство „Жоб. журнала для всѣхъ“ (годъ изданія IV-й). Большой журнал 4 р. 50 к. въ годъ 2 р. 50 к. на 1/2 г.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на новый большой безпартийный журнал

НОВАЯ ЖИЗНЬ

Журнал литературы, искусства, науки и общественной жизни.

Идя навстрѣчу давно назрѣвшей потребности въ большомъ идейномъ журналѣ, который, включая все отдѣлы дорогихъ толькихъ ежемѣсячниковъ, былъ бы въ то же время доступнымъ по цѣнѣ широкому кругу читателей, издательство „Нов. Жур.“ издастъ для всѣхъ (годъ изд. IV-й) будетъ выпускать журналъ „Новая Жизнь“ при подписной цѣнѣ въ 4 руб. 50 к. въ годъ. Освѣщая социальныя и политическєя вопросы съ демократической точки зрѣнія, „Новая Жизнь“ будетъ четко слѣдить за всеми исканіями и заповѣдями искусства и науки.

Въ журналѣ будутъ широко поставлены отдѣлы: 1) художественной литературы, 2) критики и библиографіи, 3) научно-популярный, 4) искусство, 5) общественно-политическій, 6) отдѣлъ художества-исполн. репродукцій съ известныхъ картинъ.

„Новая Жизнь“ будетъ выходить ежемѣсячно книжками большого формата, до 15 печатн. листовъ (200—240 стр.) въ художеств. обложкѣ, съ иллюстраціями на отдѣльныхъ анстахъ вєленєвой бумаги.

Первая книжка журнала (выйдетъ въ ноябрѣ), будетъ разослана бесплатно всѣмъ годовымъ подписчикамъ вєнесшимъ плату до 15 Октябрю.

Годовые подписчики получаютъ бесплатное приложение—собр. сочиненій Н. Добролюбова (юбилейное изданіє по случаю 50-лїтїя со дня смерти знаменит. критика).

ВЪ ЖУРНАЛѢ ПРИНИМАЮТЪ УЧАСТІЕ:—Отдѣлъ литературно-художественный: Леонидъ Андрєевъ, М. Арцбашевъ, Д. Айванковъ, Николай Архиповъ, И. Бунина, А. Блокъ, К. Вальмонтъ, А. Воле, В. Брюсовъ, В. Вересавъ, М. Горькїй, С. Гусєвъ-Орєвбургскїй, С. Геродєвичъ, В. Гольцманъ, О. Дымовъ, В. Зайцевъ, А. Купринъ, А. Кавєнскїй, В. Кохановскїй, С. Кондружинскїй, В. Лавинскїй, В. Лазаревскїй, В. Леїсскїй, В. Муйжидъ, Н. Олєрь, А. Ремизовъ, А. Сєрафимовичъ, Скиталець, С. Сєрєбєвъ-Цєнскїй, А. Спирскїй, гр. Ал. П. Толстой, Н. Тимковскїй, А. Фєдоровъ, Тавъ, Н. Фальєвъ, Е. Чариковъ, Георгїй Чулковъ, М. Пєвзоровъ, С. Яблочековъ и друг.

КРИТИКА, НАУКА, ПУБЛИЦИСТИКА: проф. Е. Анчєвковъ, К. Арбажиць, Дм. Дєвїнскїй, А. Дєвїнскїй, А. Ізмаїловъ, академикъ Н. Котларєвскїй, проф. А. Бєнцъ, С. Венгєрєвъ, Д. Васильєвскїй, И. Гїнзбургъ, А. Дєвїнскїй, М. Лєвоко, П. Морозовъ, академикъ Д. Овєннїко-Кудакєвскїй, И. Рєвнєвъ, проф. Н. Карьєвъ, Д. Клейнборгъ, А. Луначарскїй, М. Лєвоко, П. Морозовъ, академикъ Д. Овєннїко-Кудакєвскїй, И. Рєвнєвъ, Н. Рєрїхъ, Н. Рубакїнъ, проф. В. Святковскїй, Е. Тардє, проф. М. Туганъ-Барановскїй, проф. П. Оєровъ, М. Энгєльгардъ и др.

Материальную отвѣтственность передъ подписчиками „Новой Жизни“ принимаетъ на себя издательство „Нов. Журнала для всѣхъ“ (годъ изданія IV-й).

Подписной годъ начинается съ Декабря 1910 по Декабрь 1911 г. ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на 1 г.—4 р. 50 к., на 1/2 г.—2 р. 50 к., за границу—6 р., отдѣльн. книжка—50 к., пробн. № высыл. за десять 7 коп. мар. Подписн. плата марк не принимается. Комиссія книжн. магаз.: годов.—20 к., 1/2 год.—10 к. Адресъ конторы и редакціи „Новой Жизни“: С.-Петербургъ, Фонтанка, 38. 3-1784-3